

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).
The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

УДК 162-028.22:316.776.34]:001.53

DOI: <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2026/14-14/15>

Іван САВЧУК, асп.,
ORCID ID: 0009-0005-0920-7248
e-mail: ivansavchuk@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ТЕОРІЯ ВІЗУАЛЬНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ: СТАТУС ВІЗУАЛЬНОГО У МІРКУВАННІ

Вступ. У статті розглянуто становлення та проблемні межі концепції візуальної аргументації, що виникла у відповідь на зростання ролі зображень у сучасній публічній комунікації. Актуальність дослідження зумовлена тим, що зображення виконують функцію засобів переконання. Це створює методологічний виклик для неформальної логіки та теорії аргументації, оскільки потребує уточнення, чи може зображення розглядатися як міркування, що містить засновки й висновки. Метою статті є аналіз ключових позицій у дискусії про статус зображення як міркування та оцінка критеріїв розмежування візуальних міркувань.

Методи. Дослідження виконано у форматі концептуального аналізу та теоретичного огляду. Застосовано аналіз аргументів, що дає змогу відтворити позицію Д. Флемінга проти визнання зображень міркуваннями, контраргументи Д. Бьордсела та Л. Грорка, а також подальші підходи І. Ж. Жаґара, Ж. Роука та І. Гранчі. Компаративний метод використано для зіставлення нормативних передумов різних позицій і виявлення внутрішніх суперечностей теорії.

Результати. Показано, що Д. Флемінг обґрунтовує неможливість візуального міркування через вимогу вербального вираження, заперечуваності та чіткої структури засновків і висновку. Натомість Д. Бьордсел і Л. Грорк доводять, що зображення можуть брати участь в аргументації, якщо їхнє значення визначається через контекст, візуальну культуру та зв'язок із вербальними елементами. Водночас встановлено, що широке тлумачення візуальних міркувань залишається проблемним, оскільки не всі зображення, які переконують, можуть автоматично вважатися міркуваннями. Особливе значення мають критерії, згідно з якими візуальний елемент має вносити нову інформацію до повідомлення, а не лише дублювати текст.

Висновки. Теорія візуальної аргументації є важливим кроком у розширенні предметного поля теорії аргументації, однак потребує чіткіших критеріїв демаркації між міркуванням, переконанням, впливом і маніпуляцією. Критика візуальної аргументації за нечіткість структури частково застосовна і до вербальної аргументації природною мовою. Подальший розвиток теорії аргументації має включати аналіз відображення міркувань не лише у вербальній формі.

Ключові слова: візуальна аргументація, візуальне міркування, теорія аргументації, неформальна логіка, не-виражені засновки.

Вступ

Сучасна комунікація дедалі більше спирається на візуальні засоби: інфографіку, плакати, рекламні зображення, меми, відеоконтент соціальних мереж. Зростання частки візуального у публічній площині розмиває межі аргументації, залучаючи візуальне до міркувань. Це постало методологічним викликом для неформальної логіки.

У статті розглянуто концепцію "visual argumentation" (візуальна аргументація). Головною ідеєю концепції є розгляд візуального як важливої частини аргументації. Фахова література з даної тематики містить терміни, що потребують уточненого перекладу для подальшого використання в українському науковому середовищі. Вже є пропозиція перекладати "visual argument" як "візуальний аргумент" (Бура, 2021). Пропонується альтернативний погляд на переклад.

Центральною складовою теорії є поняття "visual argument". Воно складається з двох частин, де перша не потребує додаткових роз'яснень. Однак "argument" залежно від контексту вживається як "суперечка", "аргумент" або "міркування". У логічних дослідженнях, зокрема формальних, "argument" є міркуванням (Хоменко, 2025). Автори та прихильники теорії візуальної аргументації послуговуються поняттями "засновки" (premises) та "висновки" (conclusion), що є структурними елементами міркування: "Ми розуміємо візуальні аргументи як аргументи (у традиційному сенсі посилок і висновків), що передаються через зображення" (Birdsell & Groarke, 2007). Надалі у цій статті термін "argument" перекладається як "міркування" у контексті теорії візуальної аргументації.

Також варто пам'ятати, що українське "міркування" має два англомовних відповідники: "argument" — як структурований результат у вигляді висловлювань та "reasoning" — як процес надання причин, зв'язку між засновками та висновком (Хоменко, 2025). Це розрізнення є важливим, оскільки дискусія навколо теорії візуальної аргументації часто неявно обертається саме навколо проблеми чи може зображення бути міркуванням. Нижче в тексті ці терміни відображені у дужках поряд з українським перекладом.

Наведені термінологічні уточнення є необхідним підґрунтям для розгляду дискусії, у якій виникла теорія візуальної аргументації. Теорія бере свій початок із суперечки у журналі "Argumentation and Advocacy" випуску 1996 року. Аргументи учасників дискусії оприлюднені у статтях, які були опубліковані у 1996, 2007 та 2016 роках у випусках того ж журналу. Позицію проти визнання зображень як міркувань зайняв Д. Флемінг, виклавши ключові аргументи у статті "Чи можуть зображення бути міркуваннями?" (Fleming, 1996). Натомість Д. Бьордсел та Л. Грорк виклали свої контраргументи на підтримку візуальної аргументації у статті "До теорії візуального міркування" (Birdsell & Groarke, 1996). Ця суперечка визначила головні теоретичні пошуки та триває досі, залучивши широке коло дослідників у сфері неформальної логіки, риторики та теорії аргументації. Вона вписується у ширший контекст розвитку неформальної логіки, яка з 1970-х років намагалася вийти за межі формальних систем і описати реальну практику аргументування (Хоменко, 2025).

Варто також зазначити, що Ф. Х. ван Емерен та Р. Гротендорст (засновники праґма-діалектичної школи аргументації, на яку згодом спиратиметься Л. Грорк) спочатку вважали сферу аргументації обмеженою виключно вербаль-

© Савчук Іван, 2026

ними проявами. Це робить теоретичне становлення візуальної аргументації ще більш суперечливим: вона розбудовується з інструментів шкіл, які самі не визнавали її предмет. Пізніше Ф. Х. ван Емерен та Р. Гротендорст все ж включили модус візуального в загальне визначення аргументації, однак не уточнюючи можливість існування візуальних міркувань (van Eemeren et al., 2019, p. 5).

Метою цієї статті є аналіз ключових теоретичних позицій у дискусії про статус зображення як міркування та оцінка запропонованих критеріїв розмежування візуальних міркувань. Для досягнення мети поставлено такі завдання: 1) реконструювати аргументи Д. Флемінга проти теорії візуальної аргументації; 2) проаналізувати контраргументи Д. Бьордсела та Л. Грорка; 3) розглянути подальший розвиток теорії у працях Л. Грорка, І. Ж. Жаґара, Ж. Роука та І. Гранчі; 4) оцінити теоретичні здобутки та відкриті проблеми дискусії.

Методи

Дослідження виконане у форматі концептуального аналізу та теоретичного огляду. Основним методом є реконструктивний аналіз аргументів: позиції учасників дискусії відтворені відповідно до структури їхніх власних тверджень та контраргументів. Застосовано також компаративний метод для зіставлення підходів Д. Флемінга та Д. Бьордсела і Л. Грорка, а також пізніших позицій І. Ж. Жаґара, Ж. Роука та І. Гранчі. Концептуальний аналіз спрямований на виявлення нормативних передумов, що лежать в основі кожної з позицій, а не лише на відтворення їхнього змісту.

Результати

Щоб зрозуміти, як формувалася теорія візуальної аргументації, необхідно детально розглянути категоричну позицію Д. Флемінга: "Аргументація вимагає використання мови" (Fleming, 1996). Учасник суперечки припускає, сумнівається або заперечує — усі ці дії потребують вербального вираження. Будь-які невербальні засоби є лише допоміжними і цілком можуть бути висловлені вербально, однак вони не є самостійними елементами: "аргументація без використання мови неможлива" (Fleming, 1996). Важливо, що вербальна суперечка — це свідомий вибір суб'єктів використовувати мову як головний засіб, а також що без мови не могло б існувати міркування як процес (reasoning).

Для Д. Флемінга зображення — це щось, що репрезентує предмет зовнішнього світу у візуальній формі, а міркування: "це навмисний (intentional) людський акт, у якому наводиться обґрунтування на користь певного спірного переконання" (Fleming, 1996). Міркування має дві властивості: 1) двоскладова структура, де одна частина виступає підтримкою для іншої; 2) обґрунтованість (reasonable), а тому може бути оскаржене та заперечене. На думку Д. Флемінга, зображення не задовольняють ці дві умови, відповідно вони не можуть бути міркуваннями у традиційному сенсі.

У ширшому відтворенні аргументи Д. Флемінга такі. Зображення не можуть виражати або функціонувати як твердження, а тому не містять розмежування на засновки та висновки. Також не рятує ситуацію спроба вважати міркування одночасно твердженням та його підтримкою. Міркування як предмет досліджень від самого початку мало подвійний характер — формальну структуру та зміст, що існує у певному контексті. Проте головною рисою для цього контексту є можливість заперечити аргументацію, зокрема міркування, під час суперечки. Без цієї умови неможлива суперечка і, відповідно, аргументація. Д. Флемінг стверджує, що зображення позбавлене цієї умови. Неможливо заперечити зображення, адже для цього потрібно спочатку виразити його вербально. На додачу той, хто тлумачить зображення як міркування, може уникнути заперечення, стверджуючи, що в зображення було закладено інше твердження.

Навівши свої аргументи, Д. Флемінг визначає роль невербального як підтримки до вербальних міркувань, що інколи може займати головну комунікативну роль. Показово, що Д. Флемінг вважає свою позицію надто нормативною, а тому зауважує, що це може обмежувати можливості кращого розуміння аргументації у повсякденному житті. Це визнання є важливим, адже відкриває простір для критики власної позиції зсередини.

Саме у відповідь на ці виклики й формується теорія візуальної аргументації, запропонована Д. Бьордселом та Л. Грорком. Автори теорії вибудовують обґрунтування у відповідь на критику Д. Флемінга. Їхня позиція розкрита у двох програмних статтях — "До теорії візуального міркування" (Birdsell & Groarke, 1996) та "Конттури теорії візуального міркування" (Birdsell & Groarke, 2007).

На думку Д. Бьордсела та Л. Грорка, дослідники аргументації необґрунтовано зосереджуються лише на вербальній формі, ігноруючи інші форми та їх зв'язок зі словами. Розвиток технічних засобів призвів до явного домінування візуальних форм комунікації. Розробка теорії візуальної аргументації мала б створити інструменти для аналізу цих форм переконання. У першій статті Д. Бьордсел та Л. Грорк мали за мету хоча б включити візуальне до концепції міркування. Ця позиція не знайшла загального визнання серед спільноти досліджень неформальної логіки та теорії аргументації у подальшій дискусії, однак сформувала коло дослідників, які продовжили розробку теорії (К. Пальчевські, Д. Годен, С. Фінеган, Ж. Роук).

Автори теорії починають захист з розгляду зауваження про неоднозначність зображень. Вербальні вирази також мають цей недолік. У певних випадках зображення навпаки можуть уточнити значення мовних виразів. На прикладі плаката, який закликає не палити, Д. Бьордсел та Л. Грорк спростовують позицію Д. Флемінга про неможливість заперечити зображення. Плакат з'явився у контексті суперечки про шкідливість паління. Якщо людина обізнана про суперечку, то їй не важко уявити протилежне твердження або його спростування. В іншому випадку вона не зрозуміла зміст плаката, що веде до сумніву у її здатності зрозуміти аргументацію взагалі (Birdsell & Groarke, 1996).

Разом з тим Д. Бьордсел та Л. Грорк визнають, що не мають відповіді на закид про відсутність розмежування між засновками та висновком у зображеннях: "Флемінг має рацію, коли зазначає, що теорії аргументації бракує добре розробленого пояснення відмінності між візуальними засновками та висновками. Однак це пов'язано з тим, що ми не сприймали серйозно можливість існування візуального значення, а не з тим, що візуальні образи — як припускають багато коментаторів — обов'язково є невизначеними" (Birdsell & Groarke, 1996, p. 5). Також вони визнають, що зображення мають меншу точність порівняно з вербальними виразами. Однак вважають, що обидві форми можуть бути неоднозначними у своїх значеннях.

Зважаючи на проблему множини інтерпретацій, Д. Бьордсел та Л. Грорк звертаються до контексту як головного засобу вибору правильного варіанту інтерпретації значень, які надають учасники процесу аргументації. Це характе-

рно для вербального обміну думками і для зображень. Для оцінки візуальних міркувань Л. Ґорк вводить три узагальнені категорії контексту: безпосередній візуальний контекст — послідовність кадрів у фільмі або підказки, що вказують на інше джерело; безпосередній вербальний контекст — уточнення значення повідомлення, де наявне зображення та текст; візуальна культура — правила передачі та інтерпретації змісту повідомлення, що закладені у самій структурі візуального (Birdsell & Groarke, 2007).

Д. Бьордсел та Л. Ґорк пропонують окремою гілкою дискусії розглянути взаємозв'язок між міркуванням та переконанням. Вони зважають на те, що візуальне може бути засобом, який впливає на людину поза раціональним сприйняттям та рефлексією. З цього слідує зауваження чи розглядати такі випадки застосування візуального як міркування. Д. Бьордсел та Л. Ґорк обережно пропонують інтерпретувати ці випадки як міркування: "Чому б не розглядати піднесення торта до носа людини, яка дотримується дієти, як особливо сильний спосіб вираження аргументу: "З'їсти цей торт було б чудово, отже, тобі слід забути про свою дієту й з'їсти його"? У такому розумінні це є аргументом" (Birdsell & Groarke, 1996, р. 8). На думку авторів концепції, варто детальніше проаналізувати випадки візуального впливу поза раціональним сприйняттям, адже це збагачує теорію візуальної аргументації.

За підсумками двох програмних статей питання про те, чи є зображення самостійним міркуванням, залишилося відкритим. Чи існує візуальне міркування лише у поєднанні з текстом, чи воно може функціонувати незалежно? Відповідь безпосередньо пов'язана зі співвідношенням візуального та вербального у міркуванні — темою, яку пізніше систематично дослідив Ж. Роук.

Д. Бьордсел та Л. Ґорк тяжіють до широкого тлумачення візуальних міркувань, тобто ними виступають усі зображення, які перебувають в контексті аргументації. Це впливає із запропонованих видів контекстів використання зображень. Серед них виокремлено контекст використання "прапор", що має на меті лише привернути увагу, але не передбачає вираження у висловлюваннях. Попри відкриті питання, що залишила перша стаття, теорія продовжила свій розвиток. У 2007 році Д. Бьордсел та Л. Ґорк опублікували ще одну статтю — "Конттури теорії візуального міркування" (посилання), у якій більш ґрунтовно розбудована теорія візуальної аргументації. Шукаючи теоретичне підґрунтя, Л. Ґорк запропонував принципи інтерпретації зображень у міркуваннях, спираючись на принципи тлумачення комунікації у праґма-діалектиці: "(i) такі зображення можуть бути зрозумілими в принципі; (ii) їх слід інтерпретувати так, щоб осмислити основні (візуальні та вербальні) елементи, які вони містять; i (iii) їх слід інтерпретувати так, щоб це відповідало контексту, в якому вони розташовані" (Birdsell & Groarke, 2007, р. 104). Ці принципи допомогли виявити патерни застосування зображень у міркуваннях, що узагальнені у п'ять видів: 1) прапор — зображення є способом привернення уваги; 2) демонстрація — спосіб кращої передачі інформації, наприклад, використання графіків; 3) метафора — фігуральна передача сенсу; 4) символ — впізнавані візуальні форми, у яких закладений відомий сенс; 5) архетип — символи, що стали відомими завдяки оповідям, наприклад, довгий ніс Пінокіо (Birdsell & Groarke, 2007).

Запропонована типологія, однак, не позбавлена внутрішніх суперечностей. Метафори, символи та архетипи за своїми функціями є суміжними, тож можуть бути представлені одним класом символів. Архетипи Л. Ґорк сам визнав підтипом символів, тому виокремлення їх в окремий тип є порушенням правил поділу. Крім того, запозичення принципів праґма-діалектики для обґрунтування теорії візуальної аргументації є теоретично суперечливим кроком: засновники цієї школи Ф. Х. ван Емерен та Р. Гротендорст обмежували сферу аргументації виключно вербальними проявами.

Для захисту зображень як міркувань пропонується розглядати їх як неповні міркування, у яких пропущені засновки або висновки (Roque, 2012). Прихильники обмеження класу візуальних міркувань також пропонують вважати міркуваннями ті зображення, які мають текстовий напис (Roque, 2012). Вербалізована форма уточнює найімовірніший варіант інтерпретації з широкої множини доступних, яка виникає завдяки візуальним елементам. Разом з тим наявність слів у візуальному міркуванні не означає їх домінування. На цьому наполягає Ж. Роук (Roque, 2012). Він наполягає, що візуальне є ефективним засобом переконання. Найуспішніше візуальне міркування працює як метафора. Загалом, з аналізу постерів Ж. Роуком впливає, що візуальне успішно виражає засновки або висновок міркувань.

Пізніше, у 2020 році І. Ж. Жаґар здійснив перевірку прикладів, які Л. Ґорк застосував у своїх статтях для обґрунтування візуальної аргументації. Отримані результати піддають широке тлумачення візуальних міркувань. І. Ж. Жаґар надав різним групам учасників опитування зображення, використані Л. Ґорком, та попросив їх проінтерпретувати. У деяких з них були відсутні дані про контекст появи зображень. У більшості з них не було вербального підкріплення, яке використовував Л. Ґорк. Лише невелика частина учасників опитування змогла встановити мету та надати тлумачення зображень аналогічно до пояснень Л. Ґорка. Дослідження І. Ж. Жаґара спростувало радикальну позицію Л. Ґорка, яка полягала у тому, що зображення самі по собі (без вербальної частини) можуть бути міркуваннями (Žaga, 2020). Дослідження І. Ж. Жаґара цінне перш за все тим, що демонструє необґрунтованість вважати зображення без тексту міркуваннями.

Існують пропозиції, що звужують обсяг зображень, які можна вважати міркуванням. Одна з них полягає у тому, що перш ніж реконструювати міркування із зображення, потрібно: 1) виявити, чи є супровідні слова; 2) з'ясувати, яку вагу відіграє візуальна частина — надлишкову чи вносить додаткове значення (Grancea, 2017). Ці критерії запропонувала І. Гранча як наслідок з аргументу Д. Бьордсела та Л. Ґорка про важливість зображень для повноцінного розуміння змісту міркувань, які мають візуальні елементи. На думку І. Гранчі, лише контексту аргументації для зображень недостатньо: "Уявіть, що ви вилучаєте зображальний елемент із відповідного контексту й залишаєте лише вербальну частину — якщо значення повідомлення залишається тим самим і аргументативний зміст не змінюється, тоді (незалежно від того, що втрачається на виразно-емоційному рівні) це, найімовірніше, не випадок візуальної аргументації" (Гранча, с. 18).

Підсумовуючи викладене, виокремлюю головні положення теорії візуальної аргументації, запропонованої Л. Ґорком та Д. Бьордселом. Центральним поняттям теорії є візуальне міркування. Воно складається із засновків та висновку. Об'єктом дослідження теорії є зображення, які вважаються міркуваннями. Не всі зображення є візуальними міркуваннями: критерієм відбору є вага візуального — якщо без візуальної частини втрачається сенс повідомлення, то це міркування. Л. Ґорк звів принципи комунікації праґма-діалектичної школи до трьох, аби застосувати їх

для інтерпретації значення у візуальній комунікації, що дало підстави виокремити п'ять видів застосування зображень у міркуваннях: 1) прапор, 2) демонстрація, 3) метафора, 4) символ, 5) архетип (Birdsell & Groarke, 2007).

Дискусія і висновки

Д. Бьордсел та Л. Г'орк ставили за мету обґрунтувати можливість дослідження візуальних міркувань та відповідати на аргументи Д. Флемінга. Перше завдання було успішно виконано, адже з'явилася група дослідників, які продовжили розробку теорії. Однак не всі аргументи Д. Флемінга були спростовані. Зокрема, питання про розмежування між засновками та висновком у зображеннях залишається відкритим. Влучним є захист неоднозначності зображення за аналогією з текстом та пропозиція звертатися до контексту як орієнтиру у визначенні значення. Проте питання про те, які саме зображення вважати міркуваннями і чому, не було розкрито в повній мірі.

На мою думку, у позиції Д. Флемінга варто зафіксувати приховану претензію. Відстоюючи думку, що до зображень не можна застосувати нормативні вимоги логіки, він фактично визначає, якою має бути аргументація, а не лише описує, якою вона є. Це виявляє методологічну напругу між описовим і нормативним підходами до теорії аргументації. Коли Д. Флемінг наполягає, що зображення не відповідають критеріям міркування, він не просто констатує факт, а встановлює норму, за якою оцінюється наявність міркування. Питання, яке залишається відкритим чи є ці нормативні критерії, зокрема вимога вербального вираження та можливості заперечення, наперед заданими аксіомами теорії аргументації або вони мають окреме обґрунтування. Якщо переконливого обґрунтування немає, то й сама межа між "справжнім" міркуванням та "лише переконанням" виявляється умовною, а апеляція до традиції недостатньою підставою для нормативного висновку.

З цим пов'язане ширше питання про зв'язок переконання та міркування, яке, на думку автора, також потребує окремого осмислення. Якщо певний засіб комунікації, зокрема зображення, здатний змінити переконання людини, то варто вважати його елементом аргументації. Д. Флемінг передбачив цей закид, зауваживши, що подібне розширення поняття міркування загрожує розмиттям самої концепції. Якщо все, що переконує, є міркуванням, то поняття втрачає пояснювальну силу і перестає відрізнятися від понять "вплив" чи "маніпуляція". Це застереження є методологічно доречним і заслуговує серйозного розгляду. Водночас воно не є вирішальним аргументом проти теорії візуальної аргументації, а лише вказує на необхідність точнішого визначення її меж. Контраргументом може слугувати те, що мова є лише найзручнішим і найдоступнішим засобом переконання, але не єдиним. Люди, що не знають спільної мови, все ж спілкуються і впливають одне на одного. Якщо ми погоджуємося, що мова є привілейованим, але не виключним засобом комунікації, то питання про те, чому аргументація не може мати аналогічної можливості користуватися різними модусами передачі інформації, залишається відкритим.

Вважаю, що прийнятність критерію І. Г'ранчі залежить від передумов теорії візуальної аргументації. Якщо ми приймаємо, що спочатку візуальні елементи не є частиною або самостійними міркуваннями, але ми надаємо їм такий статус в інтерпретації, то такий критерій виправдовує себе. Однак якщо ми вважаємо, що міркування існує заздалегідь і містить візуальні елементи або зображення відображає його повністю, то практично цей критерій важко застосувати. Для того, щоб з'ясувати роль візуального, спочатку потрібно досягнути все повідомлення разом. Якщо міркування наявне у зображенні, ми маємо одразу впізнати його. Якщо ж спочатку потрібно встановити вагу зображення, а вже потім шукати міркування, то це ризикує накласти проекцію, тобто виявити міркування там, де його немає.

Критерій І. Г'ранчі надто цінні, аби відмовитися від них. Посилити цю ідею може звернення до контексту. Контекст задає розгляд "аргументативних дій" учасників як потенційних міркувань. Проблема полягає у тому, як визначити, які дії є частиною суперечки. Більше того, у контексті прихованого впливу медіа деякі їхні дії замасковані під нейтральні повідомлення, хоча є частиною процесу переконання. І. Г'ранча запропонувала критерій виходячи з осмислення діяльності сучасних медіа, у яких наявне домінування візуального контенту. Якщо спиратися лише на аргументативний контекст, виникає проблема: як його розпізнати?

Розширення типології ставить ширше питання про методологію теорії аргументації. На переконання автора, якщо ми розглядаємо аргументацію значно ширше, ніж поєднання висловлювань, то виникає проблема де зупинитися у включенні факторів, які є частиною міркування або впливають на нього. Якщо прийняти, що зображення є міркуванням, чи маємо розглядати як міркування також музичний супровід у рекламі, запах у магазині, температуру приміщення під час переговорів. Усі ці фактори здатні впливати на переконання. Д. Флемінг попереджав про цей ризик. Теорія візуальної аргументації потребує чіткого критерію демаркації що саме робить певний засіб комунікації частиною аргументації, а не лише умовою її перебігу.

Наведені відкриті питання є внутрішніми проблемами теорії візуальної аргументації, а також вказують на ширші концептуальні труднощі теорії аргументації загалом, що заслуговують критичного осмислення. На мою думку, перш за все варто зафіксувати паралелізм між проблемами візуальної та вербальної аргументації. Під час спілкування всі висловлювання подані зв'язано через лінійність дискурсу, але між ними не обов'язково наявне відношення логічного слідування. По-перше, окремим питанням залишається те, чи наявне міркування у конкретних виразах учасника дискусії. По-друге, далеко не завжди між послідовними висловлюваннями існує логічний зв'язок, часто він лише передбачається. Це означає, що критика візуальної аргументації за відсутність чіткої структури засновків і висновку певною мірою застосовна і до вербальної аргументації у природній мові. Теорія аргументації толерує цю неповноту у вербальному вимірі, тому цілком прийнятною є відсутність чіткого розмежування у візуальних міркуваннях.

Суміжна проблема полягає у тому, що міркування, наведені природною мовою, не є повними. Доводиться відношувати невиражені засновки. Однак досі ця проблема не має єдиного розв'язання, тому завжди існує ризик неправильно інтерпретувати міркування, а особливо — коли його було лише передбачено мовцем. Для теорії візуальної аргументації ця проблема набуває подвійної гостроти: відновлення невиражених засновків у вербальному міркуванні є методологічно обґрунтованою практикою, тоді як у візуальному міркуванні відновлення засновків нерідко сприймається як довільна інтерпретація. Різниця між цими двома випадками видається не принциповою з погляду логіки, однак вона є суттєвою з погляду методологічної прозорості. Теорія візуальної аргументації потребує власних стандартів реконструкції невиражених елементів.

Більш фундаментально коренем окреслених проблем є сама концепція міркування. Тривалий час логіка зосереджувалася лише на правильних міркуваннях. Це сприяло напрацюванню сталих схем дедуктивних та правдоподібних як правильного шляху у пошуку істини. Однак ці схеми не повністю охоплюють людські форми надання обґрунтувань своїй позиції. Теорія візуальної аргументації вказує на це обмеження особливо виразно, адже зображення не вкладаються у традиційні схеми, проте безперечно використовуються для переконання й обґрунтування. Такий стан речей свідчить на користь перегляду самої концепції міркування, зокрема в частині поглиблення досліджень правдоподібних міркувань і розширення нормативних критеріїв оцінки аргументів за межі суворо вербального. Нові теоретичні пропозиції мають відображати варіативність обґрунтувань у раціональних суб'єктів та водночас зберегти пояснювальну силу сталих схем міркувань. Теорія візуальної аргументації, з усіма її внутрішніми суперечностями, є важливим кроком у цьому напрямку.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Birdsell, D. S., & Groarke, L. (1996). Toward a theory of visual argument. *Argumentation and Advocacy*, 33(1), 1–10.
- Birdsell, D. S., & Groarke, L. (2007). Outlines of a theory of visual argument. *Argumentation and Advocacy*, 43(3–4), 103–113. <https://doi.org/10.1080/00028533.2007.11821666>
- Бюра, К. (2021). Актуалізація логіко-філософського аспекту прийняття рішень. *Вісник Львівського університету. Серія філософські науки*, 27, 79–87. <https://doi.org/10.30970/PHS.2021.27.9>
- Fleming, D. (1996). Can pictures be arguments? *Argumentation and Advocacy*, 33(1), 11–22.
- Grancea, I. (2017). Types of visual arguments. *Argumentum. Journal of the Seminar of Discursive Logic, Argumentation Theory and Rhetoric*, 15(2), 16–34.
- Groarke, L., Palczewski, C. H., & Godden, D. (2016). Navigating the visual turn in argument. *Argumentation and Advocacy*, 52(4), 217–235. <https://doi.org/10.1080/00028533.2016.11821871>
- Johnson, R. H. (2003). Why "visual arguments" aren't arguments. In H. V. Hansen, C. W. Tindale, A. Blair, & R. H. Johnson (Eds.), *Informal logic at 25: Proceedings of the Windsor conference* (pp. 1–13). University of Windsor.
- Хоменко, І. (2022). Емпірикалізація в сучасній теорії аргументації: історичні передумови та напрями досліджень. *Актуальні проблеми духовності*, 23, 217–232. <https://doi.org/10.31812/apm.7613>
- Хоменко, І. (2025). До проблеми перекладу термінології сучасної теорії аргументації. *Актуальні проблеми духовності*, 27, 192–206. <https://doi.org/10.31812/apm27.f65rrj21>
- Roque, G. (2009). What is visual in visual argumentation? In J. Ritola (Ed.), *Argument cultures: Proceedings of OSSA 09* (pp. 1–9). OSSA.
- Roque, G. (2012). Visual argumentation: A further reappraisal. In F. H. van Eemeren & B. Garssen (Eds.), *Topical themes in argumentation theory: Twenty exploratory studies* (pp. 273–288). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-4041-9_18
- van Eemeren, F. H., Garssen, B., Krabbe, E. C. W., Snoeck Henkemans, A. F., Verheij, B., & Wagemans, J. H. M. (2014). *Handbook of argumentation theory*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-90-481-9473-5>
- Žagar, I. Ž. (2020). On inference, understanding and interpretation in visual argumentation: Challenges and problems. *Rhetoric and Communications*, 44, 24–53.

References

- Birdsell, D. S., & Groarke, L. (1996). Toward a theory of visual argument. *Argumentation and Advocacy*, 33(1), 1–10.
- Birdsell, D. S., & Groarke, L. (2007). Outlines of a theory of visual argument. *Argumentation and Advocacy*, 43(3–4), 103–113. <https://doi.org/10.1080/00028533.2007.11821666>
- Bura, K. (2021). Actualization of logical-philosophical aspect of decision-making. *Visnyk of the Lviv University. Series Philosophical Sciences*, 27, 79–87. <https://doi.org/10.30970/PHS.2021.27.9> [in Ukrainian].
- Fleming, D. (1996). Can pictures be arguments? *Argumentation and Advocacy*, 33(1), 11–22.
- Grancea, I. (2017). Types of visual arguments. *Argumentum. Journal of the Seminar of Discursive Logic, Argumentation Theory and Rhetoric*, 15(2), 16–34.
- Groarke, L., Palczewski, C. H., & Godden, D. (2016). Navigating the visual turn in argument. *Argumentation and Advocacy*, 52(4), 217–235. <https://doi.org/10.1080/00028533.2016.11821871>
- Johnson, R. H. (2003). Why "visual arguments" aren't arguments. In H. V. Hansen, C. W. Tindale, A. Blair, & R. H. Johnson (Eds.), *Informal logic at 25: Proceedings of the Windsor conference* (pp. 1–13). University of Windsor.
- Khomenko, I. (2025). On the challenge of translating the terminology in contemporary argumentation theory. *Actual Problems of Mind*, 27, 192–206. <https://doi.org/10.31812/apm27.f65rrj21> [in Ukrainian].
- Khomenko, I. (2022). Empiricalization in the modern theory of argumentation: Historical preconditions and areas of research. *Actual Problems of Mind*, 23, 217–232. <https://doi.org/10.31812/apm.7613> [in Ukrainian].
- Roque, G. (2009). What is visual in visual argumentation? In J. Ritola (Ed.), *Argument cultures: Proceedings of OSSA 09* (pp. 1–9). OSSA.
- Roque, G. (2012). Visual argumentation: A further reappraisal. In F. H. van Eemeren & B. Garssen (Eds.), *Topical themes in argumentation theory: Twenty exploratory studies* (pp. 273–288). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-4041-9_18
- van Eemeren, F. H., Garssen, B., Krabbe, E. C. W., Snoeck Henkemans, A. F., Verheij, B., & Wagemans, J. H. M. (2014). *Handbook of argumentation theory*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-90-481-9473-5>
- Žagar, I. Ž. (2020). On inference, understanding and interpretation in visual argumentation: Challenges and problems. *Rhetoric and Communications*, 44, 24–53.

Отримано редакцією журналу / Received: 20.03.26

Прорецензовано / Revised: 20.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 27.04.26

Опубліковано / Published: 30.05.26

Ivan SAVCHUK, PhD Student,
ORCID ID: 0009-0005-0920-7248
e-mail: ivansavchuk@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THEORY OF VISUAL ARGUMENTATION: STATUS OF VISUAL IN ARGUMENT

Background. The article examines the formation and problematic boundaries of the concept of visual argumentation, which emerged in response to the growing role of images in contemporary public communication. The relevance of the study is determined by the fact that images function as means of persuasion. This creates a methodological challenge for informal logic and argumentation theory, since it requires clarification of whether an image can be regarded as an argument that contains premises and a conclusion. The aim of the article is to analyze the key positions in the debate on the status of the image as an argument and to assess the criteria for distinguishing visual arguments.

Methods. *The study is conducted in the form of conceptual analysis and theoretical review. Argument analysis was applied, which made it possible to reconstruct D. Fleming's position against recognizing images as arguments, the counterarguments of D. Birdsell and L. Groarke, as well as the later approaches of I. Ž. Žagar, G. Roque, and I. Grancea. The comparative method was used to compare the normative assumptions of different positions and to identify the internal contradictions of the theory.*

Results. *It is shown that D. Fleming substantiates the impossibility of visual argument through the requirement of verbal expression, contestability, and a clear structure of premises and conclusion. By contrast, D. Birdsell and L. Groarke argue that images can participate in argumentation if their meaning is determined through context, visual culture, and their connection with verbal elements. At the same time, it is established that a broad interpretation of visual arguments remains problematic, since not all images that persuade can automatically be considered arguments. Of particular importance are the criteria according to which a visual element must introduce new information into the message rather than merely duplicate the text.*

Conclusions. *The theory of visual argumentation is an important step in expanding the subject field of argumentation theory; however, it requires clearer criteria for demarcating argument, persuasion, influence, and manipulation. The criticism of visual argumentation for its structural ambiguity is partly applicable to verbal argumentation in natural language as well. The further development of argumentation theory should include an analysis of how arguments are represented not only in verbal form.*

Keywords: *visual argumentation, visual argument, argumentation theory, informal logic, unexpressed premises.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses, or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.